

Midden in de wereld

Seizoen 2005/2006: minder premières, meer prijzen, jubilea en actualiteit

1. Cijfers

Het afgelopen theaterseizoen was het theaterveld druk bezig met vooruit kijken. De Commissie d'Ancona, Dansplan 20/20, TM en nu ook dit Theaterjaarboek zijn allemaal bezig met visieontwikkeling voor de toekomst van de podiumkunsten. Wij kijken hier echter nog even terug naar het seizoen 2005/2006 dat zoveel vooruit keek, maar ook veel herdacht.

1a. Totalen over de afgelopen drie seizoenen¹

	seizoen 2003/2004	seizoen 2004/2005	seizoen 2005/2006
totaal aantal premières	1524	1713	1449
premières van buitenlandse producties	276	271	363
totaal gespeelde producties	3302	3446	3264
actieve producenten	994	1048	1024

1b. Premières per maand per discipline

maand	toneel	dans ²	muziek- theater	amusement	mime	multidisciplinair	totaal ³
augustus '05	23	9	14	14	2	6	56
september '05	53	29	32	18	7	23	125
oktober '05	77	65	46	38	6	32	204
november '05	67	40	18	30	7	12	155
december '05	59	54	16	32	5	22	138
januari '06	37	19	31	16	7	16	98
februari '06	44	47	22	15	3	9	126
maart '06	67	33	22	9	10	7	136
april '06	63	44	23	11	4	21	125
mei '06	35	20	19	16	5	8	93
juni '06	56	48	34	17	11	19	155
juli '06	9	10	12	7	3	5	38
Totaal	590	418	289	223	70	180	1449

¹ Wij baseren ons in dit artikel op de gegevens die het TIN beschikbaar had op 17 juli. Het seizoen loopt (net als in het documentaire gedeelte van het Theaterjaarboek) van 1 augustus 2005 t/m 31 juli 2006.

² Het aantal premières van dansproducties is enigszins vertekend: bij de première van een nieuw programma worden alle choreografieën apart geteld.

³ Omdat een productie in meerdere disciplines kan vallen is dit aantal lager dan de optelsom van alle premières per genre.

1c. Populairste premièredata

Datum	Aantal premières	
17 juni 2006	28	(Oerol)
6 mei 2006	20	(Overijssel Op Straat)
25 augustus 2005	19	(Rotterdams Straatfestival)
27 oktober 2005	18	
2 december 2005	17	(Hollandse Nieuwe)
16 juni 2006	17	(Oerol)
15 oktober 2005	17	
1 december 2005	16	(Hollandse Nieuwe)
10 december 2005	16	

1d. 11 Japanse en 10 Chinese producties

Japanse producties:

Buon no tsuchinari, Tao (muziektheater)
Four Seasons in Japanese Dance, Hanayagi & Company, Tomoaki (dans)
Hana no hashi, Lula, Eurythmy Studio (dans)
Zonder titel, Ojarus (mime)
Zonder titel, Kagami, Senmaru (mime)
Fuji Musume en Kasane, Shochiku, Askonas Holt (dans/mime/muziektheater)
Yotsuya Ghost Story, Theater X, Goethe Institut, Wiener Festwochen (toneel)
Waljindensetsu, Sublimit (amusementsvorm/dans)
Maido maido, Osaka Dadada-Dan Tenko (dans/muziektheater)
Black Bird (Back to Basics), Holland Dance Festival, Saitama Arts Theatre, Kylián Foundation (dans)

Chinese producties:

Mulan, China Red Star Dance Company (dans)
De wraak van de Prins (Hamlet), Peking Opera (muziektheater/dans)
Zonder titel, Poppentheater Fujian (poppenspel/muziektheater)
Serie hoogtepunten uit bekende Kunopera's, Shanghai Kunqu Company (muziektheater)
Koning aap en zijn vrienden, Poppentheater Fujian (poppenspel/muziektheater)
The Four Seasons & The Emperor, Shaolin Monks (dans)
Report 37°8, Living Dance Studio (dans)
Tongue's Memory of Home, Zuhe Niao (dans/muziektheater/toneel)
Four Seasons and The Emperor, International Performing Arts & Asian Performing Arts, Shaolin Legend Group (amusementsvorm)
Progressive Encounters, Dance Universe, Zuhe Niao (dans/toneel)

1e. Premières per producent

Gezelschap/producent	aantal premières
Toneelacademie Maastricht	19
Muiderpoorttheater	16
Cosmic	16
Veem Productie	15
Korzo	14
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	13
Dansateliers	12

1f. Populairste premièrezalen

Zaal	aantal premières
Rotterdamse Schouwburg, Rotterdam	43
Muiderpoorttheater, Amsterdam	43
Lucent Danstheater, 's-Gravenhage	29
Theater Kikker, Utrecht	27
Het Muziektheater, Amsterdam	26
Toneelschuur, Haarlem	25
[FRASCATI], Amsterdam	24
Korzo theater, 's-Gravenhage	24
Schouwburg, Arnhem	23
Verkadefabriek, 's-Hertogenbosch	22

1g. Festivals met de meeste producties

Festival	aantal producties
Oerol 2006	63
Holland Dance Festival 2005	58
Overijssel Op Straat 2006	50
Boulevard 2005	42
De Parade 2005	36
De Parade 2006	36
Straatfestival Vlissingen 2006	32
Int. Poppentheater Festival Dordrecht 2006	32
Karavaan 2006	31
Noorderzon 2005	30

Na een periode van groei van het toneelaanbod is de hoeveelheid premières het afgelopen seizoen gedaald (lijstje 1a). Vorig seizoen steeg het aantal nieuwe producties nog, maar het afgelopen seizoen 2005/2006 telde 15 procent minder premières dan het seizoen ervoor. Nu is 1449 premières nog steeds een respectabel aantal, maar dat maakt deze flinke afname niet minder opvallend.

Al even opmerkelijk is de toename van het aanbod van buitenlandse producties in Nederland. Dat groeide dit jaar van 271 naar 363 premières en door de afname van het Nederlandse aanbod is de relatieve groei explosief te noemen: van 13 naar 20 procent. Het aantal reprises van producties die vóór het afgelopen seizoen in première ging bleef nagenoeg gelijk (1462 in 2004/2005, 1452 in 2005/2006), maar het totale aanbod aan producties die gespeeld zijn nam af met vijf procent.

De afname is des te opvallender als je kijkt naar de subsidiestromen. Op 1 januari 2005 ging de nieuwe Cultuurnota in en 2005/2006 is het eerste seizoen waarin de gesubsidieerde gezelschappen ongestoord hun plannen konden uitvoeren. Zoals de nieuwe of sterk vernieuwde gezelschappen als NT Gent (dat overigens in de TIN database niet wordt aangemerkt als buitenlands gezelschap), Wunderbaum, Het Zuidelijk Toneel en De Veenfabriek, die zich met een groot aantal producties presenteerden.

De sterke groei van het buitenlandse aanbod is eveneens lastig te duiden. Net zoals vorig jaar zijn België, Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië opnieuw de grootste leveranciers van buitenlands aanbod, waarbij vooral de groei van het aantal Britse en Franse producties opvalt. De disciplines dans en amusement worden het meest geïmporteerd. De

afgelopen jaren kon het publiek nieuwe Europese lidstaten leren kennen via hun podiumkunsten, dit jaar komt de wijsheid uit het oosten. In oktober vond het Het Amsterdam China Festival plaats en tijdens het Holland Festival was veel Japanse kunst te zien. Met ieder elf producties in Nederland zijn deze landen nog geen koplopers, maar ze staan wel meer dan eerder in de belangstelling; vorige seizoenen waren er rond de drie producties uit deze landen te zien (lijstje 1d).

Een overzicht van de disciplines (lijstje 1b) laat zien hoe de disciplines verdeeld zijn. Vooral toneel telde een stuk minder premières: slechts 590, vergeleken met de 787 in 2004/2005 een daling van vijf procent. De disciplines dans en muziektheater hebben minder premières, maar relatief groeien ze licht. De verdeling over het seizoen houdt hetzelfde ritme, maar de maanden januari en mei zijn nu echte zakken geworden met elk minder dan honderd premières. Voor alle disciplines is de drukste maand nu oktober, maar opvallend genoeg heeft mei nog wel een van de drukste premièrendagen (lijstje 1c), met name door het Overijssel op Straat festival.

Toneelacademie Maastricht heeft dit jaar de meeste premières gehouden en streeft daarmee het Muiderpoorttheater -de koploper van vorig jaar- voorbij (lijstje 1e). Zonder het monsterproject van Freek de Jonge heeft geen amusementsproducent deze top tien gehaald. Cosmic, dat in 2005 een leiderschaps crisis en het verlies van haar eigen theater te verwerken kreeg, wist toch opnieuw het Hollandse Nieuwe Festival te organiseren en daarin 15 voorstellingen en geënceneerde lezingen te presenteren en is daarmee goed voor de derde plaats. Bij de danswerkplaatsen is de plek van het Amsterdamse DWA – vorig jaar nog in de top tien- dit jaar overgenomen door het Rotterdamse Dansateliers.

Ook bij de premièrezalen (lijstje 1f) is de verschraving van toneelaanbod te zien. De Rotterdamse Schouwburg is nog steeds het populairst, maar bood onderdak aan 11 premières minder dan vorig jaar en komt samen met het Muiderpoort theater uit op 43. Frascati duikelt zelfs van 42 premières vorig jaar naar 24 dit jaar. Wellicht is er een verband met het wegtrekken van verschillende festivals uit de Nes, zoals ITS en Hollandse Nieuwe. Theater Kikker is nieuw in de lijst, net als het Muziektheater dat na het seizoen 2004/2005 met veel reprises (o.a. de Ring van Wagner) weer veel nieuwe producties laat zien.

Wat betreft het aantal producties zijn de festivals een stuk stabiel (lijstje 1g). Oerol, Boulevard en de Parade waren gastheer voor een vergelijkbaar aantal producties als vorig seizoen. Groot en veel is het aanbod van straattheaterfestivals dit seizoen, zoals Overijssel op Straat en het Vlissingen Straattheater Festival. Met het tweejaarlijkse Holland Dance Festival staat voor het eerst een dansfestival in de top.

2. Personen

2a. De 10 auteurs met de meeste premières

Auteur	aantal producties
William Shakespeare	22
Bertolt Brecht	7
Don Duyns	7
Daniil Charms	6
Hans Christian Andersen	5
Dick van den Heuvel	5
Gerardjan Rijnders	5
Esther Gerritsen	5

Anouk Saleming	5
Dick van Schaik	5

2b. Zeven keer Bertolt Brecht

Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny, Opera aan het IJ
Bruiloft!, 't Woud Ensemble, Over het IJ Festival, Karavaan
De goede mens van Sezuan, Theater Het Amsterdamse Bos
Die sieben Todsünden, Dogtroep, Nederlands Kamerorkest
Helsinki, Lantaren / Venster Producties
Moed, De Nieuw Amsterdam
Oriënte, Teatro Due Mondi (Buitenlandse Gezelschappen)

2c. De 11 meest actieve regisseurs

Regisseur	aantal premières
Helmert Woudenberg	7
Matthijs Rümke	6
Maurits van Geel	6
Marcus Azzini	6
Silke Ortloff	6
Paul Koek	6
Ruut Weissman	5
Gerardjan Rijnders	5
Henk Schut	5
Bruun Kuijt	5
Dick van Schaik	5

De onverwoestbare Shakespeare staat vanzelfsprekend opnieuw bovenaan het lijstje meest gespeelde auteurs van het afgelopen seizoen (lijstje 2a). Daarna bracht het afgelopen seizoen meer Brecht dan anders, wellicht vanwege zijn 50e sterfjaar. Zijn liederen worden ieder seizoen wel veel gezongen, maar dit jaar werd juist zijn toneelrepertoire weer veel gespeeld (lijstje 2b). Opvallend is dat naast deze twee toneelauteurs geen echte repertoire-schrijvers in deze top tien voorkomen. Schrijvers als Tsjechov, Ibsen en Molière werden allemaal minder dan vijf keer gespeeld.

Daar staat tegenover dat nieuw Nederlands werk steeds meer gespeeld worden. Zes van de tien meest gespeelde auteurs zijn van eigen bodem. Don Duyns is na een korte afwezigheid vorig seizoen weer de meest gespeelde Nederlander, maar hij voelt de hete adem van Gerardjan Rijnders, Dick van den Heuvel en Esther Gerritsen in zijn nek.

De Russische cultschrijver Daniil Charms kreeg relatief veel aandacht -een eigen festival, lezingen en uitvoeringen- ter gelegenheid van zijn honderdste geboortedag. Honderd jaar Charms heeft wat dat betreft meer effect gehad dan bijvoorbeeld het tweehonderdste sterfjaar van Schiller, die maar twee keer werd gespeeld. Andere jubilea waren reden om echt groot uit te pakken, zoals de productie *Amadeus* van Bos Theaterproducties naar aanleiding van het 250ste geboortjaar van Mozart en *Rembrandt, de musical* van Stardust Theatre om de vierhonderdste geboortedag van de schilder te vieren. De 30-jarige onafhankelijkheid van Suriname was aanleiding om de decembermoorden in 1982 te herdenken met een eenmalige uitvoering van het stuk *De tranen van Den Uyl* geregisseerd door John Leerdam en met PvdA-leider Wouter Bos in een van de

hoofdrollen. En in Leiden vierde de oudste schouwburg van het land haar driehonderdjarig bestaan met de jubileumproductie *Belegh en Ontset van Leyden*.

Het lijstje meest actieve regisseurs/choreografen (lijstje 2c) bevat veel nieuwe namen ten opzichte van vorig jaar. Alleen Maurits van Geel, Marcus Azzini en Paul Koek prolongeerden hun verblijf tussen de *hardest working people in show business*. Helmert Woudenberg scoort hoog met zeven producties. Matthijs Rümke heeft met zes producties duidelijk zijn signatuur willen zetten als nieuw artistiek leider van Het Zuidelijk Toneel. Grote afwezigen zijn dit seizoen andere artistiek leiders van de grote gezelschappen; Koos Terpstra en Guy Cassiers -vorig jaar nog goed voor ieder vijf regies- ontbreken.

3. Thematiek

3a. 11 producties over (zelfmoord)terroristen

Mightysociety 2 en 3 van Eric de Vroedt
Checkpoint, tg. Com.Plot
Platform, NT Gent
To die for, Veemproductie
De rechtvaardigen, Feico Sobel, Huis van Bourgondië
Tirannie van de tijd, Het Zuidelijk Toneel
Zeg het maar. Of heb je liever dat wij het zeggen?, Het Net
Volkert van der G. en Mohammed B., Het Nationale Toneel
Walhalla, Het Zuidelijk Toneel
Volk, Het Toneelhuis
Bloedbad, Theater EA

3b. Integratie en inburgering in 8 producties

Extase, Suver Nuver
Zoeken naar Mohammed, Sabri Saad El Hamus, Frascati
Vuur, De Nieuw Amsterdam
Milarepa, Het Waterhuis
Uitgeburgerd?, Bellevue Lunchtheater
Zelfportret, Dood Paard
Jago de wraak, Growing up in Public
Hypertopia, Korzo producties, Tanzhaus Düsseldorf

3c. 14 films op het Toneel

Amadeus van Bos Theaterproducties naar de film van Milos Forman en Peter Schaffer
After Life van De Nederlandse Opera naar de film van Hirokazu Kore-Eda
Dood in Venetië van Onafhankelijk Toneel en Galama & Kho naar de film van Visconti
Draai en Raas van Theater Artemis naar *Casanova* van Fellini
Herfstsonate van Hummelinck Stuurman naar de film van Ingmar Bergman
Mighty Aphrodite van Het Vervolg naar de film van Woody Allen
One flew over the cuckoo's nest van Joop van den Ende Theaterproducties naar de film van Milos Forman
Opening Night van Toneelgroep Amsterdam en NT Gent naar de film van John Cassavetes
Paris, Texas van De Paardenkathedraal naar de film van Wim Wenders
Phobia van Chamber Made Opera naar *Vertigo* van Alfred Hitchcock
Tape van Rick Engelkes Producties naar de film van Richard Linklater

Vendetta van De Ploeg naar *The Godfather* trilogie van Francis Ford Coppola
De Zelfmoord van de Meisjes van Bonheur naar de film *The Virgin Suicides* van Sofia Coppola
Zwanenzang van Marjan Luif en Ellen Pieters naar de film *Grey Gardens* van David en Albert Maysles

3d. 15 keer opvoeden op volgorde van leeftijd van het kind

Gesloten Hoofd, Sanne Vogel
Het koude kind, De Theatercompagnie
De Claim, Alaska
Gepamperd en gepeperd, Lange Poten, Toneelschuur Producties
Ik wil dat jij een beer wordt, NT Gent
Quality Time, Mugmetdegoudentand
Vampyr, Stuffed Puppet Theatre
Moeders, zonen, dochters, Onafhankelijk Toneel
Mijn huis uit, Betty Asphalt Producties
Herfstsonate, Hummelinck Stuurman
Hamlet en Gertrude, Cees Krijnen
Leef-tijd, John van de Rest Theaterproducties
Banden, Carver
Zwanenzang van Marjan Luif en Ellen Pieters

Vorig seizoen was er nog discussie of en zo ja hoe actueel theater kon en moest zijn. Dit jaar was er geen sprake van discussie; iedereen had het veel te druk met het maken van voorstellingen waar de actualiteit vanaf spatte. Nooit zijn er in een toneelseizoen zoveel zelfmoordterroristen ten tonele gevoerd (lijstje 3a). Makers onderzochten de verhouding tussen idealisme en geweld door terug te grijpen naar terroristen uit de Russische revolutie (*De Rechtvaardigen*), de Baader-Meinhof groep (*Bloedbad*), of een Franse anarchist die de chronometer van Greenwich wilde opblazen (*Tirannie van de Tijd*). Anderen fileerden de hysterie die Nederland tentoonspreidt in de omgang met terrorisme door Nederlandse terroristen op te voeren en een stem te geven (*Mightysociety*, *Walhalla*, *Volkert van der G. en Mohammed B.*). Het theater stond “midden in de wereld”, zoals de ondertitel van de bejubelde productie *Platform* luidde.

Naast het terrorisme was ook het veel bediscussieerde onderwerp van de integratie van nieuwe Nederlanders een vaak terugkerend thema in het theater (lijstje 3b). *Zelfportret* en *Uitgeburgerd?* leverden commentaar bij het fenomeen inburgeringscursus, *Vuur* toonde de leefwereld van ‘Kutmarokkanen’ in Amsterdam West en Sabri Saad El Hamus maakte met *Zoeken naar Mohammed* de eerste van vijf producties over de Islam in Nederland. Saad El Hamus is overigens niet de enige die meer dan één productie nodig heeft om het moderne Nederland in kaart te brengen. Ook toneelgroep Com.Plot, de dit jaar afgestudeerde regisseur Joachim Robbrecht en Eric de Vroedt’s *Mightysociety* werken aan series producties over stand van het land.

In seizoen 2003/2004 constateerden we een grote hoeveelheid boekbewerkingen op het toneel. Boeken zijn nog steeds een belangrijke bron voor makers, van de dolle avonturen van de Jopopinoloukico-club van Cissy van Marxveldt’s *Joop ter Heul* tot de verbrokkeling van het geheugen van Maarten Klein in Bernlef’s *Hersenschimmen*. Dit seizoen werd echter een opvallend groot aantal films op het podium gezet (lijstje 3a). Pieter Bots wees in de TM van mei 2006 al op deze trend, naar aanleiding van *Paris, Texas* en *Opening*

Night. Hoewel sommige van filmbewerkingen op hun beurt weer gebaseerd zijn op boeken, blijkt uit de recensies dat voor de meeste critici de film de eerste associatie oproept. Dat blijkt sterk bij *One flew over the Cuckoo's nest*, waar hoofdrolspeler Victor Löw meerdere malen werd vergeleken met Jack Nicholson. "Löw evenaart Nicholson" kopte de Telegraaf zelfs. Maar ook bij bijvoorbeeld *Mighty Aphrodite* van Het Vervolg viel de vergelijking met de film positief uit: "Margien van Doesen als het hoertje is de ster van de avond. (...) Een hele prestatie om de Oscarwinnende Mira Sorvino uit de film te evenaren", schreef Marian Buijs in de Volkskrant.

Dat theatermakers een film als basismateriaal gebruiken lijkt méér te zijn dan een tijdelijke trend. Volgend seizoen doet Joop van den Ende Theaterproducties *The Wiz* (uitdrukkelijk een bewerking van de film en niet van de Broadway musical), De Tijd speelt Woody Allen's *Husbands and Wives* en Toneelgroep Amsterdam bewerkt *Der Himmel über Berlin* van Wim Wenders voor het toneel. En niet alleen oudere films worden vertoneelt: De Wetten van Kepler speelt komend seizoen al *Brokeback Mountain*, dé Oscar-sensatie van 2006. Nederland kan zich opmaken voor een stortvloed aan grapjes over homofiele schaapherders op De Peel.

Vorig jaar constateerde we een overvloedige hoeveelheid producties over Moeders, Mama's en Moekes, en ook dit seizoen richten vele theatermakers de blik op het gezinsleven. De relatie tussen ouders en hun kinderen is al sinds *Oidipous* een bron van theatrale conflicten, maar de focus van huidige makers heeft zich verplaatst van troonopvolging, vadermoord en incest naar de moderne opvoedpraktijk (lijstje 3b). Televisieprogramma's als *The Nanny*, *Little Rascals* en *Puberruil* geven aan dat er een grote behoefte is om zich te spiegelen aan de normen en waarden van andere gezinnen. Ook theatermakers onderzoeken de moderne hoeksteen. Van ouders die niet weten wat ze aan moeten vangen met hun pasgeborene in *De Claim* en *Gesloten Hoofd* tot de totale vergroeiing van ouder en kind in *Hamlet* en *Gertrude* en *Zwanenzang*.

4. Reflectie

4a. Prijswinnaars

Ro Theater:

- Amsterdamprijs voor de kunsten voor Guy Cassiers voor zijn regie van de Proustcyclus
- Cultuurpenning Rotterdam voor Guy Cassiers
- *Hersenschimmen* genomineerd voor de Toneel Publieksprijs
- nominatie Louis d'Or voor Joop Keesmaat voor zijn rol in *Hersenschimmen*
- nominatie Colombina voor Katelijne Damen voor haar rol in *Hersenschimmen*
- nominatie Colombina voor Marlies Heuer voor haar rol in *Proust 4: De kant van Marcel*
- nominatie VVTP Theaterfoto Prijs voor Sjouke Dijkstra voor haar foto's van *Hersenschimmen*
- Winnaar Nieuwe Kleren van de Keizer Award voor *Proust 4*

Overige Rotterdamse instellingen

- Prijs van de kritiek voor de Rotterdamse Schouwburg
- Zilveren Struis voor de Rotterdamse Schouwburg
- Zilveren Krekel voor *Schildpad met roos en mes* van het Onafhankelijk Toneel
- Taalunie Toneelschrijfprijs 2005 voor Anna Enquist, Antoine Uitdehaag en Anne Vegter voor de toneeltekst *Struisvogels op de Coolsingel* van Bonheur

Opening Night van Toneelgroep Amsterdam en NT Gent

- geselecteerd voor TF-1
- nominatie Theo d'Or voor Elsie de Brauw
- nominatie Arlecchino voor Jacob Derwig
- nominatie Colombina voor Chris Nietvelt

Brigitte Kaandorp

- Gouden Harp 2005
- Haarlems Dagblad Cultuurprijs 2006

Stadstheater Zoetermeer

- Gouden Struis voor de beste marketingcampagne
- Kunst en Cultuurprijs Zoetermeer voor directeur Henk Gerding

Jeroen Bouwbuis

- Wim Sonneveld prijs voor zijn productie *Dinner for One*
- Holland Casino Podiumprijs voor zijn productie *Dinner for One*

4b. 11 nieuwe prijzen

ITS Choreography Award

Kemn-A-Ward

Zilveren en Bronzen Struis

ITS Award (publieksprijs)

Sentimento.nl Understudy Award 2006

De Veer (Publieksprijs op De Parade)

Zilveren Krekels

Vuurvlieg (Vlaamse prijs voor jeugdtheater)

Musicalsite.be Publieksprijs

Nog uit te reiken:

VVTP Theaterfoto Prijs

BNG prijs voor nieuwe theatermakers

Omdat de belangrijkste toneelprijzen vorig seizoen in juni werden uitgereikt en dit seizoen pas in september tijdens het nieuwe festival TF-1, telt het seizoen 2005/2006 helaas geen Louis d'Or, Theo d'Or of Toneel Publieksprijs. Wij rekenen de nominaties voor deze prijzen wél mee voor ons rijtje meervoudige winnaars (lijstje 4a). Net als twee jaar geleden is het Ro Theater het meest gelauwerd. De Proust cyclus, die afgelopen seizoen definitief werd afgesloten, valt nog steeds in de prijzen en sleept de Amsterdamprijs en een Colombina-nominatie in de wacht. Scheidend artsitek leider Guy Cassiers ontving voor zijn verdiensten voor het gezelschap en de stad de Cultuurpenning Rotterdam. Maar ook de nieuwe productie *Hersenschimmen* werd zeer goed ontvangen door pers en publiek, met name het spel van de eveneens afscheid nemende Joop Keesmaat.

Opvallend is nog de Nieuwe Kleren van de Keizer Award, een (waarschijnlijk) eenmalige prijs die na het zien van *Proust 4* door de woedende theatermaker Ger Thijs in het leven werd geroepen. Hij vond de productie kitscherig non-theater en kende de prijs toe, bedoeld voor "slechte voorstellingen die voor goede worden aangezien". De trofee bestond uit een beleefd debat tussen Thijs en regisseur Cassiers, persoonlijk hopen wij van harte dat Thijs deze herfst een nieuwe kandidaat eert.

In Rotterdam had niet alleen het Ro Theater wat te vieren. Veel Rotterdamse instellingen werden onderscheiden, van het kleine gezelschap Bonheur tot de Rotterdamse Schouwburg. Überhaupt vallen er veel schouwburgen en festivals in de prijzen. Zoetermeer won de Gouden Struis, Stadsschouwburg Utrecht de CKV Topper Award en het YO! Operafestival de Nationale Evenementenprijs (voor een volledige lijst onderscheidingen zie elders in dit jaarboek).

Dit jaar kent weer een groot aantal nieuwe prijzen (lijstje 4b). Dit heeft verschillende redenen. Door het uiteenvallen van de 1000 Watt Prijs hadden zowel Nederland als Vlaanderen een nieuwe prijs voor jeugdtheater nodig. Beide landen vernoemden de onderscheiding naar een insect: de Gouden Krekel in Nederland (al sinds vorig seizoen) en de Vuurvlieg in Vlaanderen. De Gouden Krekel heeft dit seizoen uitbreiding gekregen met de Zilveren Krekels. Daarmee wordt de niet winnende genomineerden toch een doekje voor het bloeden gegeven. Op dezelfde manier heeft ook marketingprijs Gouden Struis een zilveren en bronzen zusje gekregen. Over wildgroei gesproken!

Een andere ontwikkeling is die van de Publieksprijzen. Ieder zichzelf respecterend festival wil nu eenmaal zijn publiek een stem geven. Zo onstonden de Gouden Veer op De Parade en de ITS Award. Ook de opkomst van internet leidt tot nieuwe publieksprijzen. De Understudy Award van website Sentimento.nl is daarvan het aardigste voorbeeld.

Tenslotte spreken de critici. Volgens hen is het duidelijk: *Opening Night*, *Don Carlos*, *Platform* en *Hersenschimmen* waren de hoogtepunten van het toneelseizoen in de grote zaal. In de kleine zaal is er opvallend weinig overeenstemming: geen enkele productie krijgt meer dan één criticus achter zich. Daarnaast is het opvallend dat veel van de professionele beschouwers zich ergeren aan het gedrag van het 'gewone' publiek dat nog te vaak de mobiele telefoon aan laat staan of anderszins de voorstelling verstoort.

Inmiddels vragen wij de critici voor het derde jaar naar hun lijstjes en kunnen we kijken naar langere lijnen. Het is daarbij vooral interessant om te kijken naar de antwoorden op de vragen naar de meest verheugende nieuwe ontwikkeling en naar de meest veelbelovende maker.

Bij de veelbelovende nieuwkomers is Jetse Batelaan degene die over de afgelopen drie jaar het meest genoemd wordt, twee jaar geleden één maal, vorig jaar drie keer en dit jaar opnieuw één keer. Ook grappig is dat Jakob Ahlblom en Jef Van Gestel twee jaar geleden werden genoemd, en dit jaar wéér, maar vorig jaar niet.

Een signalering die de afgelopen drie seizoenen ononderbroken positief wordt benoemd is het vervagen van de genre grenzen. Een nieuwe ontwikkeling die vorige seizoenen op veel instemming mocht rekenen is het toenemende maatschappelijke engagement. In dit seizoen met zijn grote aantal voorstellingen met maatschappelijke thema's komt deze ontwikkeling niet terug in de lijstjes van de critici. Dat makers zo direct op de huid van de tijd werken is misschien al snel vanzelfsprekend geworden. Maar het is de vraag hoe lang theatermakers zich zo direct door de onverwerkte actualiteit laten inspireren en of het theater midden in de wereld zal blijven staan.

Floortje Bakkeren & Simon van den Berg